

Sterilizasyon Sürecinin Dokümantasyon ve Takibi

Hmş. Dilek ZENCİROĞLU

DMS Sağlık Eğitim Danışmanlık ve Ticaret Limited Şirketi, İSTANBUL

e-posta: dilekzen@yahoo.com

Dokümantasyon, kelimesi farklı kaynaklardaki kelime anlamları aşağıdaki gibidir. Belgeleme, bir çalışma için gerekli belgeleri arama ve sağlama, belgelere dayandırma (1). Bir bilgiyi, saklayabilmek ereğiyle, deftere, kağıda ya da fişe geçirme.

Dokümantasyon; belirlenen standartlara uygunluğu denetlemenin ve aksayan yönleri iyileştirmek için veri toplamanın, ayrıca iyi bir kalite yönetim sisteminin gereği olarak tutulan kayıtlardır (2).

Saklanması zorunlu olan bilgilerin düzenli olarak tutulması ve istenildiğinde sunulması işlemidir.

Tıbbi dokümantasyon, kayıt hukuki bir zorunluluktur.

Sağlıkta yapılacak uygulamalar nasıl kanıta dayalı olması gerekiyorsa, kullanılan malzemeler ve yapılan uygulamalarda bir standarda uygun olması ve kayıtlarının tutulması durumunda kaliteli hizmet sunumu giderek artacaktır.

Türkiye’de sterilizasyon uygulamaları ile ilgili son beş yılda çok büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Rehberlerin gündeme gelmesi, eğitimlerle bu bilgilerin kazandırılması, bilinç düzeyinin yükselmesi ile kurumlarda sistemlerin oturtulması daha kolay hale gelmektedir.

T.C. Sağlık Bakanlığının Hizmet Kalite Standartlar Rehberi yayınlanmadan önce bir hastada bir infeksiyon oluşması durumunda genellikle geriye dönük sebebin araştırılması yapılmadan akla gelen ilk suçlu aletlerin sterilizasyon işlemini gerçekleştiren kişilerdi.

Her kuruluşun kendine özgü kayıt tutma ve dosyalama metodu vardır.

Merkezi sterilizasyon ünitelerinde sterilizasyon sürecinin dokümantasyonu yapılırken bu konu ile ilgili rehberler baz alınmalıdır.

Sağlık Bakanlığı özel hastaneler hizmet kalite standartları rehberi ile Performans Yönetimi ve Kalite Geliştirme Daire Başkanlığının yayınladığı Hizmet Kalite Standartları Rehberine göre (3): Sterilizasyon ünitesi hizmet sunumu için gerekli şartları karşılamalı, sterilizasyon ünitesi işleyişi ile ilgili yazılı bir düzenleme bulunmalıdır.

Sterilizasyon ünitesi işleyişinin aşamalarını (aletlerin; kullanım alanından transferi, ön temizlik ve dekontaminasyonu, hazırlık ve bakım alanına taşınması, sayımı, bakımı ve kontrolü, paketlenmesi, steril edilmesi, depolanması, kullanım alanına kadar sterilliği korunarak transferi) kapsayan yazılı bir düzenleme bulunmalıdır.

Yazılı düzenleme, enfeksiyon kontrol komitesince değerlendirilerek onaylanmalıdır. Sterilizasyon ünitesi işleyişi basamaklarında (aletlerin transfer işlemleri, ön temizlik ve dekontaminasyonları, sterilizasyon işleminin gerçekleştiğine ilişkin kanıtlar) yapılanlar sürekli ve düzenli olarak kayıt altına alınmalıdır.

Hasta bakım işlemlerinde kullanılan steril ekipmanlardan mikroorganizma bulaşmasını önlemek amacıyla sterilizasyon basamaklarının doğru uygulanıp uygulanmadığının izlenmesi için sterilizasyon işlemi sırasında indikatörlerin kontrolü tam olarak yapılmalıdır.

Değerlendirilerek kayıt altına alınması gereken hususlar:

a. Sterilizasyon cihazlarının bakım ve kalibrasyonları düzenli olarak yapılmalı ve kayıt altına alınmalıdır.

b. Program döngüsü ile ilgili kayıtlar tutulmalıdır.

c. Buhar otoklavları için her gün cihaz boşken ve sterilizasyon işlemine başlamadan önce Kaçak (Leak) testi, Bowie & Dick testi uygulanmalı ve kayıtları tutulmalıdır.

d. İşleme girmiş ve girmemiş paketlerin birbirinden ayrılabilmesi için mutlaka her paket üzerinde işlem indikatörü (maruziyet bantları) kullanılmalıdır.

e. Her sterilizasyon çevriminde her bir paketin içi ISO sınıf 4, 5 veya 6 indikatör ile kontrol edilmelidir.

f. Bu indikatörler değerlendirildikten sonra hasta dosyasına yapıştırılmalıdır.

g. Sterilizasyon yöntemine göre uygun periyotlarla biyolojik indikatör kullanılmalıdır (Buharlı basınç sterilizasyonunda her otoklav için haftada en az bir kez; implant steril edilecek olan her çevrimde; otoklavlara bakım, onarım, kalibrasyon yapıldıktan sonraki ilk çalıştırmada; etilen oksit sterilizasyonunda her çevrimde; hidrojen peroksit gaz plazma sterilizasyonunda her kullanım gününde bir kez vb.).

Sağlık Bakanlığı özel hastaneler hizmet kalite standartları rehberi ve Hizmet Kalite Standartları Rehberinde sterilizasyonla ilgili detaylar enfeksiyon kontrolü bölümü altında yer almaktadır (4).

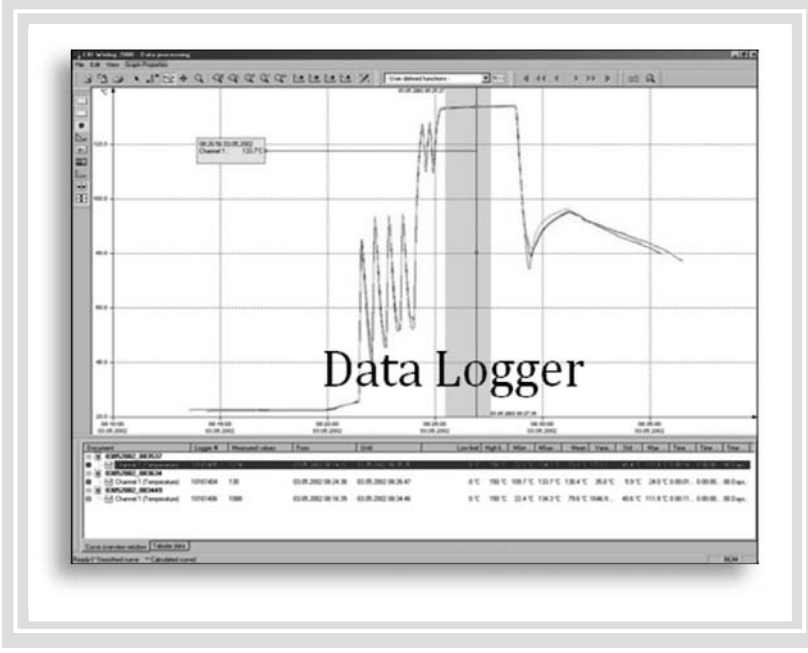
2011 "Hastane Hizmet Kalite Standartları Rehberinde STERİLİZASYON HİZMETLERİ ayrı bir bölüm olarak yerini almıştır. 2011 "Hastane Hizmet Kalite Standartları Rehberi" sterilizasyon hizmetleri ile ilgili 2. madde doğrultusunda

GENEL CERRAHİ BÜYÜK SET

Sterilizasyon Yöntemi: Buhar

Adet	Alet Adı
2	Bistüri sapı no 4
1	Bistüri sapı no 3
1	Bistüri sapı no 7
1	Uzun dişsiz penset 23 cm
2	Uzun dişsiz penset 21 cm
1	Dişsiz penset 18 cm
2	Dişli penset 18 cm
1	Dişsiz penset ince uç koter için
1	Dişli adson penset 12 cm
1	Diseksiyon makası 25 cm
1	Diseksiyon makası 20 cm
1	Diseksiyon makası 18 cm
1	Düz mayo makas 16 cm
1	Eğri mayo makas 17 cm
2	Mayo hegar portegü 20 cm
1	Mayo hegar portegü 18 cm
1	Mayo hegar portegü 16 cm
4	Sponç forseps
5	Çamaşır klempi
10	Eğri pean
5	Düz pean
5	Kelly
5	Uzun pean 18 cm
5	Uzun pean 21 cm
1	Raytengıl 23 cm
1	Raytengıl 25 cm
2	Babcock
5	Alis
3	Eğri koher
3	Düz koher
2	Dişli ekartör
2	Army ekartör
2	Ru ekartör
2	Richardson ekartör
2	Spatül ekartör
2	Diver ekartör
1	Aspiratör ucu 5 mm 25 cm

88 adet

- Kullanım alanına transferine kadar sterilitenin korunmasını,
- İndikatör kullanımını,
- Cihazların günlük bakımını kapsamalıdır.

Sterilizasyon ünitesine teslim alınan aletler alet ve malzeme teslim formu ile ameliyathanede kullanılan cerrahi setlerde alet kayıplarını önlemek için set listeleri ile aletler karşılaştırılarak teslim alınırlar.

Teslim alınan cerrahi aletler kontrolü yapıldıktan sonra dezenfektörlerde yıkanır (5). Dezenfektörlerin sıcaklık, zaman parametrelerini gösteren elektronik kontrol sistemleri (her çevrimde) ile monitörize edilir (EN ISO 15883). Dezenfektörlerin monitörizasyon için kullanılan "Data Logger" lar bilgisayarda bağlantı yapılarak kaydı sağlanmış olur.

Dezenfektörde yıkanmış olan aletler kontrol bakım ve hazırlık işlemleri tamamlandıktan sonra steril edilmek üzere paketlenir ve sterilizatöre konmak üzere hazırlanır.

Etiket tabancası ile hazırlanan set ve malzemeler üzerine yapıştırılan etikette operatör ismi, cihaz adı, cihaz yük numarası, set/malzeme adı veya kodu malzeme sterilizasyon ve son kullanma tarihi yazılır. Set ve malzeme üzerine yapıştırılmış etiket set, malzeme hangi hastada kullanılıyorsa o hasta dosyasında saklanmalıdır.

Hastada çıkabilecek herhangi infeksiyon vb. olması durumunda etiket üzerindeki verilerden set ve malzemenin steril edildiği sterilizatör ve yük numarası göz önünde bu-

lundurularak cihaz kontrol verilerine vb. kayıtlara erişimde sağlanmış olur. Dokümantasyon etiketlerinin hasta dosyalarına yapıştırılması sağlık personelinin hukuki sorumluluğudur! Etiket olmadan kayıtlara ulaşmak mümkün değildir!

Buhar sterilizatör her gün cihaz boşken ve sterilizasyon işlemine başlamadan önce Kaçak (Leak) testi, Bowie & Dick testi uygulanır ve kaydı tutulur. Kayıtlar buhar sterilizatör kullanıma hazırlık formuna kaydedilir. Alet ve malzemelerin buhar sterilizatörlerden hangisinde, hangi programda hangi yüklerle birlikte, sterilizatöre kim tarafından kondu, sterilizatörden kim, ne zaman çıkardı, kimyasal indikatör sonucu uygun mu?, cihaz çalışma çizelgeleri de formlara eklenir.

Buhar sterilizatör dışında kullanılan düşük sıcaklık sterilizatörlerinde kullanım kaydı tutulur.

BUHAR STERİLİZATÖR KULLANIMA HAZIRLIK FORMU	
Tarih	:
Flash Program	:
Leak Test	:
Bowie-Dick Test sıcaklık	:
Bowie-Dick Test süre	:
Buhar Sterilizatör No	:
Kontrol Paneli	:
Yazıcı	:
Kağıt	:
Bowie-Dick Testi Çıktısı	:
Çizelge :	
İsim	:

BUHAR STERİLİZATÖR KULLANIM FORMU																				
TARİH	:																			
STERİLİZATÖR NO	:																			
PROGRAM NO	:																			
YÜKLEYEN	:																			
YÜK :	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="width: 33%; height: 20px;"></td><td style="width: 33%; height: 20px;"></td><td style="width: 33%; height: 20px;"></td></tr> <tr><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td></tr> <tr><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td></tr> <tr><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td></tr> <tr><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td></tr> <tr><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td><td style="height: 20px;"></td></tr> </table>																			
KİMYASAL ENDİKATÖR	:																			
ÇİZELGE																				
BOŞALTAN	:																			

Sterilizasyonun kontrolü için yapılan biyolojik indikatörlerin inkübasyon süresi sonunda üreme olup olmadığı kontrolü yapılarak biyolojik indikatör formuna sonuçlar kaydedilir.

Dokümantasyon manuel yapılıyorsa (6):

- Uygun,
- Okunaklı,

PLAZMA / ETİLENOKSİT / FORMALDEHİT STERİLİZATÖR KULLANIMI

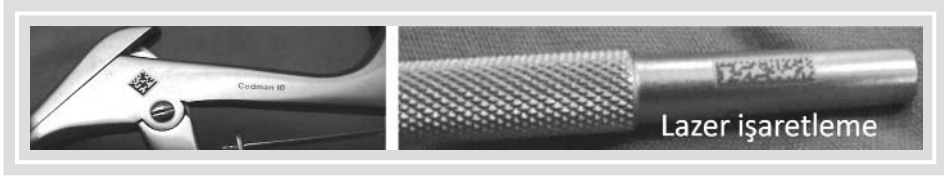
TARİH
STERİLİZATÖR
İSİM (YÜKLEYEN)
YÜKLEME SAATI

KİMYASAL İNDİKATÖR

YÜK İÇERİĞİ	ADET	ÇİZELGE

BOŞALTIMA TARİHİ
BOŞALTIMA SAATI
İSİM (BOŞALTAN)
ÇEVİRİM

- Kısaltmalar kullanılacaksa herkes tarafından kabul edilmiş standart kısaltmalar,
- Mürekkepli kalemle,
- Karalamadan,
- İptal edilmesi gerekiyorsa, tek çizgi çizerek ve yanlışı yazarak,
- Boşluk bırakmadan,
- İşaret ve şemalarla,
- Bilgi yok ya da tek çizgiyle iptal ederek gerçekleştirilmeli istendiğinde ulaşılabilir olmalıdır.

5. Paket Listesi

Veri [F5]	Maliyetler [F6]	İçerikler [F7]	Dokümanlar [F8]	Ös alan [F9]	Tarih [F10]	Haklar [F11]	Yorum [F12]

Kod: 000000007

Acıklama: Coventry

Risk grubu: Kritik

Departman: Ortopedi

Stok yeri: MSÜ Steril Ürün Deposu

Paketleme: Konteyner

Raf ömrü: 90 Gün

Ağırlık: 0,000 Kg

CC: 1,000

Master Set:

Gecelik testi

Tip: 21

Parça Adedi: 72

Öncelik: 0

Sterilizasyon-programı

Esas: 1505

Alternatif:

Universal: 134

Parametreleri yazd: HSDForm

Parametreleri yazd:

Sayı: 0

Sayı: 1

Bu bilgilere ilave olarak setin hangi bölüme ait olduğu raf ömrü ağırlığı da eklenebilir. Alet ve setlerle birlikte merkezi sterilizasyon ünitesinde yer alan sterilizatör ve dezenfektörün tanımlamasından sonra bilgisayar sistemi için barkod okuyucu aracılığı ile kullanım ve kontrolü de gerçekleştirilir.

Sterilizasyonun monitörizasyonu için yapılan testlerin sonuçları da sisteme girilir.

Network ağılı bilgisayarlı dokümantasyon sistemi ile (7);

- Alet ve malzeme akışı takip edilebildiği için kayıpların önüne geçilir.
- Set içerisinde bulunan aletlerin karışması önlenir.
- Setler eksiksiz teslim alınır ve teslim edilir.

- Kalite yönetimine göre çalışanların görevlerinin tanımlanmasında ve yasal sorumluluklarının belirlenmesinde kolaylık sağlar.

- Sterilizasyon süreçlerinin yıkama dahil hangi tarih ve saatte kim tarafından bakım kontrollerinin yapıldığı kim tarafından paketlenildiği, steril edilmek için hangi sterilizatörün kullanıldığı, kullanılan sterilizatörün hangi program, kaçınıcı yükün olduğu, bu yükle birlikte başka hangi malzemelerin olduğu, hangi sıcaklıkta steril edildiği, sterilizatörden hangi tarih ve saatte kim tarafından çıkartıldığı takibi yapılabilir.

- Cihazların monitörizasyon, kalibrasyon ve validasyon kontrolleri kaydı yapılabilir.

- Steril edilen set alet ve malzemenin kullanılacağı birime teslimatın hangi tarih ve saatte kim tarafından kime yapıldığı ve hangi olgu için kullanıldığı takibi yapılır.

- İnfeksiyon görülmesi durumunda infeksiyon komitesinin infeksiyon kaynağına ulaşmakta yaşanan zorluklarla zaman kaybetmesini önler.

- Hasta dosyasına konan veya yapıştırılan etiketlerle setin hangi sterilizatörde steril edildiği vb. bilgilere kolayca takip ulaşılabilir.

- Cerrahi alet ekipman ve cihazların performans takibi yapılabilir.

- Stok kontrolü yapılabilir.

- Sterilizasyon ve son kullanma tarihleri takibi kolaylıkla yapılır.

Sonuç olarak sterilizasyon sürecinin dokümente edilme işlemi standartlar, rehber önerileri ile hasta hakları ve güvenliği doğrultusunda doğabilecek hukuki uygulamalar göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmelidir.

Bilgisayarlı dokümantasyon sistemlerinde otomatik kayıtlara ilave bilgisayar sistemine girilecek bilgilerde doğruluk ve ulaşılabilirlik önemlidir.

Ayrıca, girilen kayıtlar network ağı ile yöneticiler tarafından birime gelmeden ofis, hatta evden bile ulaşılabilir konumda olması işlerin takibini ve müdahale edilmesi gereken durumlarda müdahale etmeyi mümkün kılabilir.

KAYNAKLAR

1. www.sozlukbilgiportal.com
2. <http://www.mustafayildiz.8m.com>
3. S.B Özel Hastaneler Hizmet Kalite Standartları Rehberi.
4. Hastane Hizmet Kalite Standartları, 2011.
5. EN ISO 15883
6. www.aorn.org
7. www.das.org.tr